

Markéta Sedláčková

English translation counterparts of Czech relative clauses / Překladové protějšky českých vztažných vět v angličtině

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglického jazyka a didaktiky, srpen 2010

Posudek vedoucí práce

Diplomová práce Markéty Sedláčkové popisuje překladové protějšky českých vztažných vět s relativem v prvním pádě. Cílem je porovnat realizační formu v angličtině, která na rozdíl od češtiny disponuje ve větší míře nefinitními postmodifikátory a formálně rozlišuje ne/restriktivní věty a vyjadřuje referenci, na kterou má vliv i modifikace. Práce odhlíží od faktu, že i čeština využívá participiální adjektiva.

V teoretické části se autorka podrobně vymezuje základní syntaktické vztahy a modifikátory v obou jazycích. Vzhledem k podobné funkci postmodifikátorů v angličtině i češtině je namísto popis prostředků vyjadřování reference, neboť míra gramatikalizace, resp. prostředky jejího vyjadřování, je v obou jazycích odlišná (ilustrace rozdílu v míře gramatikalizace by byla zřetelnější na příkladu počitatelného jména v češtině, str. 12), a její souvislosti s ne/restriktivitou. Úvodní část také zmiňuje aktuální členění (není jasné, zda topic a focus vs. theme a rheme jsou vnímány stejně, či je-li mezi nimi nějaký rozdíl (str. 13)) Formulace: str. 17 *exceptions will be encountered* – na této úrovni popisu jde spíše o tendence než o pravidla.

Vlastní empirická analýza je založená na excerpci paralelních textů - 40 vztažných vět s relativem v nominativu z pěti románů. (Nejasná formulace: „*Jaké*“ was mainly found in the function of an object, str. 27)

Dle očekávání byla nejčastějším protějškem finitní věta (70%) případů, 21% představovaly věty nefinitní a 5% předložkové fráze. Ve většině případů byla zachována funkce relativa i typ slovesa (konverzní změny byly ojedinělé – uvádění nového prvku na scénu se zapojeností prostřednictvím osobního zájme v juxtaponované větě). Mezi finitními modifikátory převažují věty formálně restriktivní (85%). Autorka se snaží ověřit hypotézu vztahu mezi restriktivitou a referencí/typem antecedentu (avšak viz str. 24), a dochází k na první pohled překvapujícímu poznatku, že převažuje neurčitá reference NPs s restriktivními větami. Typ restriktivity se autorka koreluje s typem antecedentu. Zde je třeba uvést, že jde o nelehký úkol, neboť namísto by byl i popis postavení modifikované NP v nadřazené struktuře (pre/postverbální pozice, princip end-focus, apod. a další faktory související s informační strukturou, včetně popisu apozičních větných členů (př. 21, str. 37). Dá se tedy uvažovat o tom, že většina vztažných vět je spíše kvalifikujících. Autorka si všímá i konstrukcí, které se s modifikátory chovají poměrně specificky, např. srovnávací konstrukce *like* (v práci není pojato zcela důsledně, např. str. 37, př. 24 nebo str. 54, př. 57, i když se chová poměrně zřetelně tím, že vzhledem k hypotetickému charakteru neutralizuje aspektuální rozdíly; v příkladech s *those* by bylo možné zobecnění, že ty jsou vždy následovány restriktivním modifikátorem).

Při popisu nerestriktivních vět poukazuje na nemožnost spoléhat se pouze na formální indikaci nerestriktivity, kdy další modifikace často ovlivňuje interpunkci v souvětí. Není také zcela jasné užívání termínu specific reference, např. na str. 41. Př. (33) ukazuje, že nerestriktivní věty nemusejí modifikovat jen antecedenty, které formálně vyjadřují určitou referenci, př. 35 vyjadřuje specifickou referenci. S nerestriktivním významem může potažmo souviset i překlad jiným syntaktickým prostředkem (koordinovanou větou či větou adverbiální).

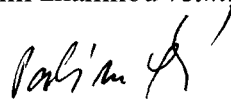
Při popisu jiných realizačních forem se autorka zaměřuje na popis podmínek, které umožňují užití méně explicitních forem. Stejně jako u vztahné věty je převažující reference antecedentu neurčitá a modifikátor je formálně restriktivní. U příkladů 38 a 39 si lze povšimnout faktu, že participium postmodifikuje podmět nadřazené věty – tento aspekt však systematicky zkoumán nebyl (viz výše a ne/zapojenost celé NP). Práce si také podrobně všímá charakteru slovesa ve finitních a nefinitních větách s ohledem na výskyt dynamických a statických sloves – v postmodifikaci finitní převažují dynamická slovesa, *-ingové* postmodifikátory jsou ale také realizovány slovesy stavovými, i když v menší míře než ve finitních konstrukcích. Ze syntaktického hlediska je také patrný rozdíl v postavení modifikátoru, kdy explicitní věta umožňuje diskontinuální postavení, na rozdíl od participiálního modifikátoru. Při modifikaci pasivním tvarem převažují finitní věty, které vyjadřují modální významy. Roli hraje také složitost postmodifikace. Poměrně jasná situace je u modifikátorů infinitivem, které vzhledem k orientaci do budoucna závisí na substantivu s neručním referentem. Celkově se rovněž vztahné věty s modální modifikací a budoucím temporálním významem vyskytují celkem omezeně.

Při hodnocení práce je třeba zmínit, že popis vztahů mezi zdrojovou větou a překladem a hlavně popis složitých vztahů souvětných i pragmatických v anglickém převodu jsou velmi komplexní záležitosti, zejména z hlediska reference a relativního zatížení jednotlivých částí souvětí. Je proto zřejmé, že autorka musela pracovat s množstvím souvislostí najednou. Na druhou stranu je také třeba říci, že u některých analýz chybí jasnější explicitní stanovení hypotézy či jejího vztahu k celku, o některých vztazích se uvažuje převážně kvantitativně, nikoliv v korelaci s ostatními faktory. Práce i tak přináší zajímavá zjištění, zejména s ohledem na referenci a s ní související funkci vztahné věty. Po jazykové a technické stránce by práci prospěla pečlivější redakce.

Poznámky k jednotlivostem:

- je syntagma pouze phrase? str. 25
- str. 26, posl.odst. – vyjadřují relativa osobu?
- chybějící příklad 9 na str. 31
- v bibliografii: *Leuvense Bijdragen* je název periodika
- odkazování: Quirk et al bez vrocení, str. 12, 15, navíc na str. 14 autorka zavádí zkratku CGEL, Dušková 1999b: není v literatuře (str. 16)
- slovosled *thus in a sentence ...* str. 13, *Supplementary relative in CamGEL clauses correspond ...*, str. 22
- číslování příkladů na str. 18 [1]
- *imply* – str. 18
- v textu někdy autorka řadí věty v souvětí bezspoječně (např. *-ed constructions do not typically occur with intransitive verbs, they can indicate progressive aspect* (str. 18), str. 22 první souvětí)
- poznámky 32 a 33 na str. 56

Závěr: Jak vyplývá z výše uvedeného, studie Markéty Sedláčkové splňuje kritéria kladená na diplomové práce. K obhajobě ji proto doporučuji a předběžně hodnotím známkou *velmi dobře*.

PhDr. Pavlína Šaldová, Ph.D.